

Primjedbe na Konačni prijedlog zakona o doplatku za djecu

Sanja Crnković-Pozaić

Hrvatski zavod za zapošljavanje

NAČELNE PRIMJEDBE

Čini se potpuno neprihvatljivim da se u sadašnjem trenutku u kojem se nalazi hrvatsko gospodarstvo, prihvaća zakon za primjenu kojega iz proračuna treba izdvojiti sredstva u iznosu od 1,8 milijarde kuna. Kada bi se ova sredstva usmjerila u gospodarstvo koje je suočeno s kroničnim nedostatkom sredstava za investiranje, moglo bi se otvoriti otprilike 30 tisuća radnih mjesta koja bi omogućila roditeljima da se sami, svojim radom, a ne socijalnim primanjima, brinu o svojoj djeci. Poput odredbi Zakona o radu, što se odnose na prava majke-odgajateljice, koje nisu prisutne nigdje u svijetu, ove odredbe nalaze put u zakonodavstvo naše siromašne zemlje. Tako se pretvaramo u državu koja se bavi transferima, redistribucijom nacionalnog dohotka umjesto da potičemo rast, razvoj i jačanje gospodarstva. Pravo je i obveza svakog roditelja da se sam brine o svome djetetu, a ne da očekuje od države da to čini za njega. Stoga ovaj Prijedlog u sadašnjem trenutku smatram neprihvatljivim.

Nadalje, provedba ovakvog zakona je vrlo skupa, jer iziskuje veliki administrativni aparat koji treba ocjenjivati imovinski cenzus i nadzirati promjene imovinskog cenzusa, kako bi dječji doplatk dobivale samo one obitelji kojima je doista potreban. Jasno je da će obitelji s mnogo djece, čiji roditelji imaju niska primanja, biti destimulirane da rade te će nastojati svoja primanja uvijek držati ispod određene granice, što je iskustvo zemalja koje na ovakav način podupiru nedostatne prihode siromašnih.

PROCJENA UČINAKA PROVEDBE ZAKONA O DOPLATKU ZA DJECU NA REGISTRIRANU NEZAPOSLENOST

Temeljna odrednica ovog Zakona je širenje prava na doplatk za djecu na kategorije stanovništva koje do sada nisu mogle ta prava ostvariti. Premda je ovo načelo u potpunosti opravdano, ako se ta prava mogu ostvarivati preko formalnog statusa nezaposlenosti tada će se, logično, povećati i broj nezaposlenih.

U sljedećoj je tablici predočena računica koja prikazuje moguće učinke provedbe Zakona na registriranu nezaposlenost.

Procjena potencijalnih korisnika doplatka za djecu na temelju podataka iz Ankete radne snage 1997. godine

	Broj kućanstava s prihodom manjim od 1000 kuna s djecom do 15 godina	Broj kućanstava u kojima su nositelji kućanstva neaktivne osobe s primanjima manjim od 1000 kuna
1	2	3
1 dijete	135.588	26.731
2 djece	130.923	49.339
3 djece	30.583	14.466
4 djece	7.742	4.073
5 djece	2.568	1.400
ukupno	307.403	98.009

Izvor: Anketa radne snage 1997. Državni zavod za statistiku.

Kao što vidimo, 307.403 kućanstva imaju prihode 1000 kuna ili manje, a imaju djecu do 15 godina. Veći broj nositelja tih kućanstava je zaposleno, dok su neki nezaposleni a neki neaktivni, odnosno, nisu formalno zaposleni, niti su u evidenciji Hrvatskog zavoda za zapošljavanje ali, vjerojatno, rade na crno ili imaju neke alternativne izvore prihoda. Pretpostavka je da će se Hrvatskom zavodu za zapošljavanje dodatno prijavljivati, radi ostvarivanja prava na dječji doplatk, sljedeće kategorije stanovništva: najčešće neaktivni nositelji kućanstava, tj. osobe koje nisu prijavljene HZZ, niti su formalno zaposlene te žele na temelju statusa nezaposlenosti steći to pravo.

Radi se o skupini od oko 96 tisuća kućanstava, iz kojih bi se barem jedna osoba prijavila HZZ-u, što bi povećalo broj registriranih nezaposlenih s 313 na 409 tisuća. Smatramo da bi to u sadašnjem trenutku, uz već postojeću tendenciju rasta registrirane nezaposlenosti, bila vrlo negativna pojava.

Također se kod utvrđivanja imovinskog cenzusa u članku 21. ne uzimaju u obzir prihodi na

temelju ugovora o djelu i autorskog ugovora. Takvi prihodi mogu biti značajni i nema razloga da se ne provjeravaju preko porezne uprave. Također, nije jasno zašto imovina ne ulazi u ocjenu materijalnog statusa kućanstva. U subsidijarnom sustavu, uvedenom i u Zakon o socijalnoj skrbi, pojedinci u materijalnim neprilikama moraju najprije iskoristiti sve druge dostupne izvore prije nego što traže potporu od države.

U članku 39. se navodi da nezaposlena osoba iz članka 8. točka 6. ovoga Zakona gubi pravo na doplatku za djecu, ako odbije prvo ponuđeno zaposlenje koje odgovara njenom zanimanju i stupnju stručne spreme, njanju i sposobnosti te, ako, sukladno propisima o zapošljavanju, ne ispunjava ostale obveze kao nezaposlena osoba.

Ova odredba se čini vrlo vještom, jer uskraćuje pravo na doplatku za djecu ako korisnik prava, evidentiran u HZZ-u, odbija poslove koji mu se nude. Na taj se način, navodno, takve osobe prisiljavaju na rad, što bi trebalo i biti ciljem svake aktivne politike zapošljavanja. Međutim, činjenica je da je postojeći broj slobodnih radnih mjesta kojima Hrvatski zavod za zapošljavanje raspolaže, vrlo malen (oko 20% slobodnih radnih mjesta koje se prijave HZZ stvarno su slobodna, dok za ostala radna mjesta poslodavac sam bira kandidata koji ne mora biti u evidenciji nezaposlenih). Prema tome, vrlo su veliki izgledi da će osobe koje se prijave zbog prava na dječji doplatku biti trajno na evidenciji. Jedna od glavnih odrednica Nacionalnog programa zapošljavanja je upravo odvajanje statusa nezaposlenosti od svih mogućih prava koja se preko njega ostvaruju, kako bi na evidenciji bili samo oni koji zaista žele raditi, a ne da ona služi kao socijalno-zaštitna mreža.

Nadalje, pojedincima nije moguće osigurati zaposlenost upravo u njihovu zanimanju zbog velikog raskoraka između strukture ponude i potražnje na našem tržištu rada. Stoga oni moraju prihvaćati sve poslove, kao i ponudu da se obrazuju zbog veće zapošljivosti.

PRIJEDLOZI ZA PROMJENE ČLANAKA

1. Pri sadašnjem stanju gospodarstva ne ulaziti u obveze koje zahtijevaju proračunska sredstva za koje nema mnogo izgleda da se ispune.

2. U Zakonu mijenjati članak 8. koji defini- ra tko sve može biti korisnikom doplatka. Umjesto da se navode formalni statusi osoba koje će koristiti prava, aktiviranje prava treba isključivo vezati za imovinski cenzus. Dakle, članak bi trebao glasniti:

Članak 8.

Korisnik iz članka 7. stavka 1. ovog Zakona može biti svaki hrvatski državljanin s prebivalištem u Republici Hrvatskoj.

Objašnjenje: Za učinkovitu potporu ugro- ženoj dječjoj populaciji neophodno je pozna- vati materijalni status kućanstva u kojem dijete živi. Pri tome nije važno radi li se o zaposleni- ma, jer će samo imovinski cenzus pokazati da su tako stečena sredstva ispod one razine koju odredi Vlada RH kao minimum iznad kojeg se aktivira dječji doplatku. Jednako tako, zbog znatnog broja osoba koje rade na crno, sama činjenica da je osoba prijavljena u Hrvatskom zavodu za zapošljavanje nije dokaz da je u ma- terijalno lošem položaju.

Članak 20.

4. Da nema nekretnina u vlasništvu kojima bi mogao poboljšati svoj materijalni status.

Objašnjenje: Sadržano u tekstu koji pret- hodi.

Članak 21.

(1) Ukupni dohodak članova kućanstva su sva prima- nja koja ostvari korisnik i članovi njegova kućanstva (dohodak od nesamostalnog rada, dohodak od samo- stalne djelatnosti i dohodak od imovine i imovinskih prava te dohodak od ugovora o djelu ili autorskom radu).

Objašnjenje: Kako je ugovor o djelu i au- torski rad vrlo čest u gospodarstvu i u društve- nim djelatnostima, nije primjereno zanemariti ga u računanju ukupnih primanja kućanstva pri definiranju imovinskog cenzusa.

Članak 39.

Nezaposlena osoba koja ostvaruje prava na dječji do- platak na temelju ocjene imovinskog cenzusa gubi pravo na doplatku za djecu ako odbije prvo ponuđeno zaposlenje i/ili izobrazbu kojom će se olakšati njeno zapošljavanje.

Objašnjenje: Kako prije nismo navodili u članku 8. da nezaposlene osobe kao skupina imaju pravo na dječji doplatok pod određenim uvjetima, tako su osobe iz članka 39. one koje su prijavljene na evidenciji zato što traže posao, a ne zato što žele ostvariti određena prava. Dakle, nije neophodno da osoba bude na

evidenciji kako bi mogla ostvariti pravo. Naprotiv, ako je na evidenciji, osoba može izgubiti to pravo ako ne poštuje gore navedena pravila ponašanja.

Konačno, nejasno je ostvaruje li se pravo na dječji doplatok i onda kada se koristi socijalna skrb i kako je to definirano?